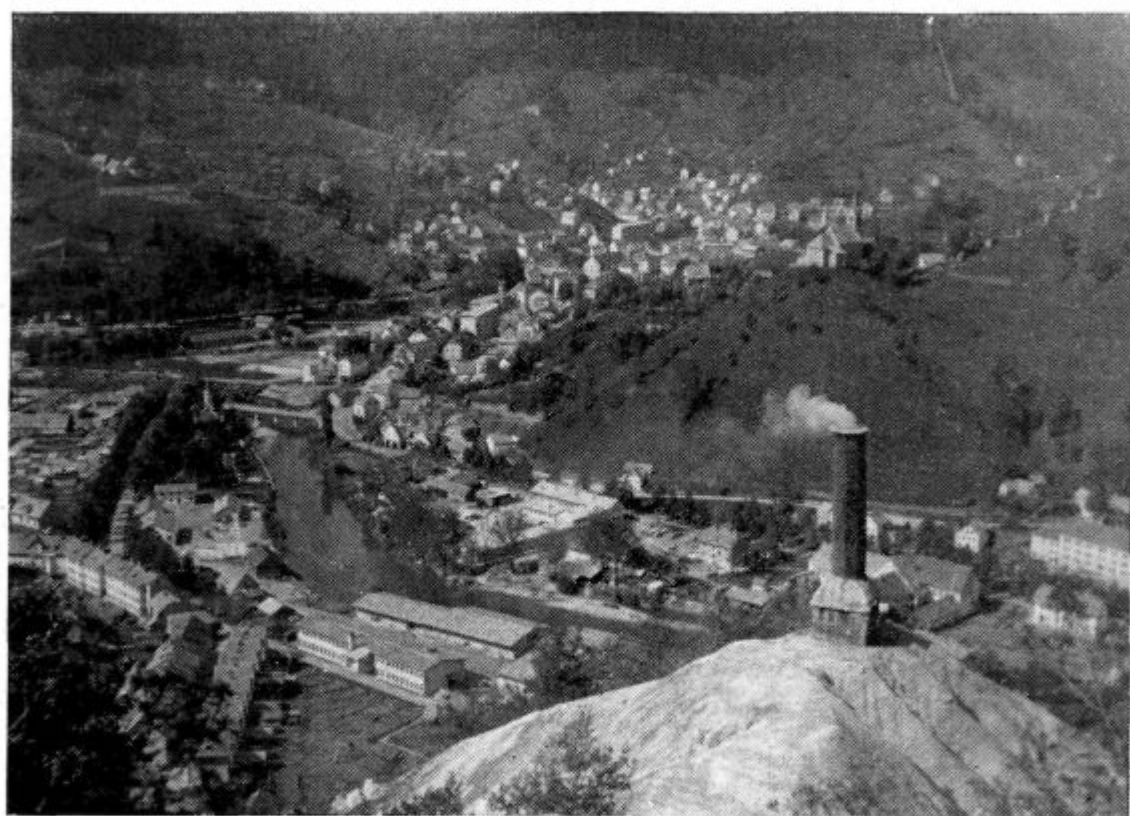

I D R I J S K I

R A Z G L E D I

Panorama Idrije

(Foto: Zivko Pitamic)

O prvem socialdemokratskem shodu v Idriji

Začetek socialdemokratskega delovanja v Idriji ni bil za avtorje, ki so se s tem raziskovanjem bavili, nikdar dvomljiv. Vsi: Ivan Kocmur,¹ Ivan Prijatelj,² Anton Kristan³ in Ivan Mohorič⁴ se strinjajo, da je bil prvi socialnodemokratski shod v Idriji 1. septembra 1895. Prvi je to zapisal v »Družinskem koledarju« leta 1913 Kocmur:

»1. septembra 1895 je bil v Idriji prvi shod po 2. § zbor. zak. Poročala sta sodruga Kramaršič in Zeleznikar, oba iz Ljubljane, sklicatelj je bil pa sodrug Štremfelj, za katerega naslov se je bilo izvedelo, ker je dopisoval v list.«

Vsi ostali avtorji so ta podatek kratkoma prevzeli. 1. septembra pa ni bilo v Idriji nobenega socialnodemokratskega shoda, zlasti se ga ni mogel udeležiti Zeleznikar, ker je nedvomno izkazano, da je Zeleznikar na ta dan bil v Ljubljani na socialnodemokratskem shodu, kjer je govorila dunajska socialdemokratka Nötscher. Na tem shodu je prišlo do spopadov s krščanskimi socialisti. Sledile so tožbe in protitožbe. Zeleznikar je bil obsojen na 8 dni zapora. Časniki so se na široko razpisali o dogodkih, o sojenju in prizivu. Zeleznikar je bil navsezadnje le oproščen. Ni torej dvoma, da se ni mogel udeležiti shoda v Idriji. Ta prvi shod torej ni bil 1. septembra, marveč kasneje, in sicer 20. oktobra istega leta. Kocmur je imel sicer podatke o njem, časovno pa ga je napačno določil.

Pač pa lahko štejemo 1. september vendarle za mejnik v razvoju delavskega gibanja v Idriji. Tega dne je namreč v »Delavcu« izšel prvi članek o idrijskih rudarskih razmerah. Ta članek je bil uvod v socialistično gibanje. Odslej bodo skoraj v vsaki številki idrijski rudarji — dopisniki priobčevali dopise o svojih težavah, začel se bo živahen razvoj socialnodemokratskih organizacij.

Članek je izšel 1. septembra in nam dobro opiše razmere v rudniku takole:

»Razmere idrijskih rudarjev«.

Sodrugi in čitatelji našega lista so gotovo mislili, da je v idrijskem rudniku vse v najboljšem redu, ker do danes še nismo »Delavcu« ničesar poročali o trpinih, kateri v ne-

varnosti svojega življenja trgajo zaklade iz zemeljskega osrčja. Tudi tu se izkoriščajo na prekanjen način ti moderni sužnji, da 10 tisoč izvoljencev lahko prijetno živi.

Reči, katere ubogim trpinom grenijo življenje so tri. Prvič je ravnateljstvo rudnika s prisilnim mezdanim delom in malo plačo, drugič nenasitljiva bratovska skladnica in tretjič gozdno oskrbništvu«.

Dopisnik pravi, da ne dovoljujejo več rudarjem, da bi si sami pripravljali drva za kurjavo ali za popravilo hiš, opiše tudi neznosne razmere v rudniški prebiralnici.

»V velikem poslopju, katero je 90 m dolgo in 14—18 m široko, prebirajo mladi fantiči od 15—17 let rudo pod nadzorstvom izvrstnih priganjačev. V tem poslopju se dostikrat tako kadi, da v tem prahu komaj človek človeka razloči, zatorej ni čuda, ako veliko teh mladih trpinov zaradi použitega kamnitega prahu najde preran grob. V tem velikanskem poslopju se kuri pozimi 5 peči v dveh nadstropjih. Gorje pa onemu delavcu, ki ga zasači priganjač pri ogrevanju svojih prezebljih udov pri gorki peči, občutljiva kazen mu gotovo ne izostane. To ovaduško delo izvrstno izpolnjuje uradnik Boška, ki po pet ali še večkrat tihotapsko prileze v dvorano, da bi zasačil koga pri peči ali pa, ako bi se s kom razgovarjal. To označuje posebno olikanost tega človeka, da mlade trpine pretepa in bije... in ti delavci zaslužijo pri 10-urnem delavniku 25 do 35 krajcarjev na dan. In to imenujejo ti nenasitljivi izkoriščevalci ljudstva plačo, ko oni že predpoldne več na smodkah zapušijo, nego-ti sužnji zaslužijo celi dan. Paznika Pušarja pa opozarjamo, da bode prihodnjič bolj vestno zapisoval število vozičkov napolnjenih z rudo, ker bi nam prihodnjič ne preostajalo drugega, nego tudi o tem vašem vestnem zapisovanju (?) natanko poročati. Skrajni čas je, da bi se pričelo tem izsesovanim trpinom daniti, da bi se združili jednako drugim delavcem, da bi s pomočjo krepke organizacije napravili trden jez temu brezvestnemu izrabljanju človeške moči ter sebi in svojim otrokom priborili boljšo prihodnjost.«¹

»Delavec« pred tem dopisom ni Idrije nikdar niti omenil. Po Kocmurju naj bi bil prvi idrijski dopisnik Urban Štremfelj, kar pa nas ne prepriča, saj je bil ta rudar komaj pismen. Je pa verjetno, da je Štremfelj dopis odposlal, napisal pa kdo drugi ali pa da gre za kolek-

¹ »Družinski koledar« za leto 1913, stran 121.

² Ivan Prijatelj »Kersnik, življenje in delo«, str. 591—594.

³ Anton Kristan »Pod Lipo«, letnik III, št. 12, str. 180, 15. 12. 1926.

⁴ Ivan Mohorič »Zgodovina idrijskega rudnika«, stran 265.

¹ »Delavec« 1. septembra 1895.

ktivni sestavek. V Idriji so še dolgo ugibali, zlasti klerikalci, kdo da ga je napisal. Klerikalci so trdili, da je to bil liberallec, ki je hotel zgladiti pot socialni demokraciji, kar so liberalni krogi seveda zanimali. Debata o avtorstvu tega članka potrjuje pomembnost dogodka. S tem člankom so si rudarji odprli pot za samostojen nastop v javnosti, kritizirali so rudniško upravo in se zavzeli za socializem.

Poročilo o prvem socialnodemokratskem shodu je izšlo v »Delavcu« dne 10. novembra 1895.

»Dne 20. oktobra tega leta so ljubljanski sodrugi sklicali shod po 2. § zb. z. v Idriji kojega se je udeležilo nad 100 delavcev in kmetov. Govorila sta temeljito sodruga Kramaršič in Železnikar o koristi organizacije, o socialnodemokratskem programu, o slabih delavčevih in kmečkih razmerah, in o razvoju kapitalizma, ki moralnično in fizično uničuje delavce. Da naši poslanci v istini ničesar ne store za ljudski blagor, je sodrug Železnikar z delovanjem posameznih poslancev dokazal. Kmetje in delavci so pazljivo poslušali govore naših sodrugov, ter s tem dokazali, da popolnoma razumejo čas, v katerem žive. Na vprašanje, so li zadovoljni z našimi poslanci, so vsi jednoglasno odgovorili — ne! Neki delavec je celo vzkliknil: »Le na dan splošno — jednako in direktno volilno pravico!« da se osvobodimo novih ljudskih osrečevalcev, ki niso drugega nego pravcati hinavci. Nato jih je pristopilo 46 k »občnemu, delavskemu, napredno izobraževalnemu in pravovarstvenemu društvu«, želeč, da bi se zopet kmalu še v obilnejšem številu sešli.«

Dopisnik polemizira še s »Slovenecem« in pravi: »Najbolj me je presenetilo, ko sem čital v resnicoljubnem »Slovenecu« obrekovalno poročilo o tem shodu. Dopisnik trdi, da nam je narodna stranka vgladila pot v Idrijo.«

»Slovenec« je res reagiral na shod ostro, češ da: ... sta počastila naše mesto dva gosta iz Ljubljane, socialna demokrata Železnikar s tovarišem, menda Kramaršičem. Srečna Idrija je prvokrat vsprejela socialne demokrate. Napovedal se je bil znani krojač Železnikar iz Ljubljane z dopisnico, pisano v vzorni slovenščini: »V nedeljo pridemo dva iz Delavskiga izobraževalnega društva iz Ljubljane do vas, več izvedite pri Fr. Šinkovec gostilničarju F. Železnikar.« — Dasi sta se moža napovedala, vendar ju ni bilo mnogo videti na prostem, potepeno sta se zatekla v gostilno Fr. Šinkovca. Mimogrede pripominimo, da je omenjeni Fr. Šinkovec prvi županov namestnik. Ali ni res blazna Idrija, ki ima takega varuha? Popoludne so se jeli shajati zborovalci. — Imeli so veči-

noma povabila, na katerih je bil podpisan neki J. Kogej. Pri vходу so imeli kodrastega varuha. Sešlo se je bilo kakih 50 zborovalcev, govorila pa sta le sodruga iz Ljubljane. Kaj sta pravila, prinese gotovo natančno »Slovenski Narod«. Izmej udov kat. del. družbe niso namreč nikogar povabili, da bi več sporočil. G. Fr. Šinkovec pa je vnet pristaš narodne stranke, čul je tudi gotovo, kaj sta gosta pravila za to izvestno ne pusti »Sl. N.« na cedilu, ampak mu natančno sporoči o tem pomenljivem prvem socialističnem shodu barve Železnikarjeve v Idriji ... Govorila pa sta tako lepo in prepričevalno, da sta jih izpreobrnila že prvi dan precej, ki so pristopili ljubljanskim socialnim demokratom. V ponedeljek zjutraj sta se ljubljanska odposlanca poslovila, obljubila pa da ob mesecu zopet prideta. Tedaj morda povabijo tudi še kakega »klerikalca«, potem pa — na svidenje! Socialnih demokratov prvi shod v Idriji je bil torej v nedeljo popoldne ...¹

Ta članek nam potrjuje, da je bil ta shod res prvi socialdemokratski nastop v Idriji. Je pa verjetno, da je bil že prej vzpostavljen kakšen neposreden stik in da je ta shod sledil kakšnemu prejšnjemu osebemu obisku socialnodemokratskega predstavnika v Idriji. Na tem shodu je bila ustanovljena v Idriji samo vplačevalnica ljubljanskega »Pravovarstvenega društva«. V »Delavcu« se nato vrstijo članki o razmerah v rudniku, začnejo se tudi napadi na katoliško delavsko društvo, na kateheta Oswalda in duhovnika Gnezda v Spodnji Idriji. 20. februarja 1896 poroča »Delavec«, da je bil 19. januarja shod »Pravovarstvenega društva«. Namesto poročila o poteku shoda dopisnik pravi, da je Oswaldo »strašno z lece divjal proti organizaciji ... ter priporočal, da došlima govornikoma pokažejo pot iz Idrije in sicer na tak način, da ne bodeta želela nikdar več priti v Idrijo.«²

Dne 23. februarja sta bila na liberalnem shodu navzoča socialisti Kramaršič in Brozovič, zvečer je bil pa socialnodemokratski shod v gostilni M. Strausa.³ Videti je, da so socialisti zapustili liberalno gostilno »Šinkovec« in se zatekli v gostilno svojega pristaša, da jim ne bi očitali bratenja z liberalnim podžupanom, kar se jim je bilo ob prvem shodu že primerilo, kakor smo videli.

Odtlej so v Idrijo redno prihajali predstavniki socialdemokratske stranke. Lahko rečemo, da je Idrija sprejela 1896 vse slovenske vodilne socialdemokrate. Ob zelo težkem položaju te stranke se ji je nenadoma odprlo novo oporišče — Idrija. In v Idrijo je stranka usmerila vse sile.

¹ »Slovenec« 26. oktobra 1895.

² »Delavec« 20. februarja 1896.

³ »Delavec« 10. marca 1896.

Delo partijske mladine med obema vojnama

(Nadaljevanje iz prve številke)

Nekdo se je spuščal po vrvi med stenami, zato sem vzel v roke karabinko ter začel oprezovati prihajajočega. Z gozjarji je drobil kamenje, ki je padalo mimo mene v prepad. Kmalu sem slišal dogovorjeni znak, dvakratni žvižg. Spoznal sem brata Bojana in kmalu sem ga lahko prijel za nogo in mu pomagal stopiti na tla. Dolgo sva se gledala in se veselilo smejala, srečna, ker sva bila po dolgem času zopet skupaj. Prinesel je pismo Alojza Glihe ter pozdrave domačih. Bil je mlajši, vendar zelo krepak mladenič. Lahko smo mu zaupali vsako nalogo. Povedal mi je, da je Herman naročil, naj znosi knjige na Tičnico, kjer jih bomo lahko razdelili na sestanku. Med pogovorom sem mu jih pomagal naložiti v nahrbtnik, spotoma pa sem mu dajal navodila za Hermana, da bi sestanek pripravil v največji tajnosti.

Ko sem mu pomagal oprtati nahrbtnik, se mi je zdelo, da je tovor večji od njega, zato sem mu pomagal navzgor, dokler ni izginil za skalo. Dolgo sem gledal za njim in ga opazoval, kako spretno je hodil. Nikdar ni odrekel in vestno je izvršil vsako nalogo. Čutil se je užaljenega, če smo ga imeli za pionirja.

Cez dve uri sem zopet dobil opozorilo, da nekdo prihaja. Prvi se je prikazal Jože Knapov, za njim pa Bojan. Krepko smo si stisnili roke, na vprašanje, kako je z orožjem, pa sem dobil odgovor, da je vse v najlepšem redu. Knap in Herman sta držala skrivališče orožja v največji tajnosti. Knapu sem izročil revolver znamke Gasser s 50 naboji in ročno bombo znamke Kragujevac. Pobrala sta še ostalo propagandno gradivo in orožje ter jo naglo ubrala po strmini. Globoko sem vdihnil od navdušenja nad takimi fanti!

Prižgal sem kuhalnik na alkoholove kocke in si skuhal skromno večerjo, se dobro obožil in se začel tudi sam vzpenjati. Previdno sem opazoval nasprotni breg in okolico. Pred menoj se je širila divja slika skalovja in gozdov, po tleh pa so ležala debela, ki jih je bila podrla nevihta. Smrt in življenje sta tekmovala na tem prostoru. Skoraj pobožno sem opazoval samoto, ki me je obkrožala.

V bližini sem slišal zamahe s sekiro priseljenih laških oglarjev, siromakov, ki so jih posamezne družbe poiskale po vseh gozdovih Italije, da so jim pomagali polniti žepe in ki so brez milosti izkoriščali naše gozdove. Moral sem previdno dalje in čutil sem, da se bo

moralo enkrat zgoditi nekaj velikega, kar nam bo prineslo osvoboditev. Ob potoku sem se ustavil in opazil, da sem v dobro zaraslem grmovju. Kristalno čista voda me je zvalila, da sem se je napil z dolgimi požirki, nazadnje pa sem se še slekel do pasu, se umil v mrzli vodi in imel sem občutek, da sem odložil težko breme; zopet sem hodil s prožnimi korački. Pred Vovkovo jamo sem se ustavil ter z daljnogledom jel opazovati Idrijo. Nič sumljivega nisem opazil. Pod menoj na Rakah so stale karabinjerske straže, ker so v tem predelu gradili utrdbe za bodočo vojno

Julij Gliha, organizator partijske mladine

z Jugoslavijo; imele so nalogo, da preprečijo jugoslovanski armadi prodor proti zahodu. Jugoslovanski obveščevalni center dravske divizije v Ljubljani je zato hotel imeti natančne podatke in slike. Obveščevalni oficir Branko je dobil nalogo, naj po raznih kanalih dobi čim točnejše podatke. Ze v Ljubljani sem opazil, da je obstajala tesna povezava med tem oficirjem in Danilom Zelenom in

prav tako tudi z organizacijo TIGR, funkcionarji emigrantskih združenj v Beogradu pa so imeli prav tako tesne stike z ministrstvom vojske in mornarice. Takoj mi je bilo jasno, zakaj mi je bil Zelen naročil, naj slikam te utrdbe.

Skril sem karabinko in pripravil fotoaparata ter se začel po mačje spuščati navzdol proti stražam, dokler nisem prišel na primerno razdaljo, da sem lahko slikal. V aparatu sem videl karabinerja, kako se je mirno sprehajal in morda razmišljal o napredovanju, če bi koga zalotil. Ko se je obrnil proti Idriji, je trikrat udarila vzmet aparata. Stražar se je počasi obrnil in se začel razgledovati po okolici, kakor bi čutil, da ga nekdo opazuje. Za vsak primer sem nameril na nje parabolo in se začel previdno umikati nazaj proti Vovkovi jami. Kmalu nato sem porinil v karabinko vseh šest nabojev ter jo mahnil dalje proti Tičnici. Čim bliže sem prihajal, tem bolj sem moral biti previden. Obšel sem dogovorjeno stražarsko mesto. Straža je stala na malem gričku, ki se je videl od Gladkih skal. Po praprotju sem se priplazil na rob gozda. Nekje v goščavi pa so ležali dobro skriti moji tovariši in se pripravljali na sestanek. Pregledal sem vsak kotiček jase in se ozrl na mlade bore, ki so se lesketali pod gostimi sončnimi žarki. Po dogovoru bi morali biti že vsi na svojih mestih, dogovorjenega znaka pa ni bilo slišati. Zato sem se še nekoliko potuhnil in ko sem se tretjič dvignil, sem na majhnem boru opazil beli papir. Kratko sem zapiskal in takoj sem dobil odgovor. Pri boru se je pokazal Bojan in splazil sem se k njemu. Z roko mi je pokazal smer proti spodnjemu delu jase, kjer so me čakali skriti tovariši. Zagledal sem jih šele, ko sem stopil k velikemu smrečnatemu šotoru. Pri ogledovanju okolice sem opazil dva plitko skopana jarka, Herman pa mi je pojasnil, da bodo straže takoj na svojih mestih. Naročil sem, da morajo v primeru nevarnosti takoj nastopiti z orožjem, za umik pa smo določili smer Hermanove jame. Videl sem samo še dve senci, ki sta se ulegli v jami, in tiho odpiranje zaklopk na puškah.

Medtem se je stemnilo in od Idrije navzgor je začela prodirati mrzla vlaga. Šele ko sem začel stiskati roke posameznim tovarišem, sem začel spoznavati tudi njihove obraze, na katerih sem bral veliko zadovoljstvo. Nekdo je prižgal karbidovko in močno razsvetlil prostor. Moral sem odgovarjati na nešteta vprašanja, predvsem kako sem prišel čez mejo. Treba je bilo začeti s sestankom. Jože Knap je prebral prisotne: Herman, Majnik, Lazar, Alojz Gliha, Ljubomir Koler in dva mizarska vajenca, katerih imeni pa sem pozabil. Anton Mihevc je bil neopravi-

čeno odsoten. Kot prvi je poročal Alojz Gliha o mednarodnem političnem položaju. Poročal je o naraščajoči sili nacistične Nemčije. Prikazal je fašistične sindikate in njihovo politiko do delavstva v Italiji. Posebno nas je opozarjal na spretno ukinitve nadurnega dela in na uvedbo večurnega dela na škodo delavstva.

Pri drugi točki sem poročal o nalogah, ki nam jih je poverila celica: vzpostavitev zveze z vodstvom TIGR ter skupna organizacija vodstva odpora na Primorskem. Povedal sem, da sem pooblaščen, naj vodim napredno mladino na Idrijskem in Cerkljanskem. Zato sem predlagal, naj se naša prva celica preimenuje v mestni mladinski komite, iz kandidatov pa naj se organizira nova celica, pri čemer pridejo v poštev samo tisti tovariši, ki so že izvršili razne naloge po navodilih naše celice. Vzpostavili smo tudi zvezo s Francem Vidmarjem, prvim partijskim sekretarjem v Idriji, ki je moral pobegniti v Jugoslavijo, in Julijem Glihom, bivšim članom mladinske organizacije KP v Idriji, ki je prav tako moral pobegniti pred fašisti.

Nato sem poudaril, da imamo sedaj že močan vir marksistične literature in drugega propagandnega gradiva v slovenščini in italijanščini. Partijske časopise v italijanščini je treba plakirati ob poti v vojašnico nad Idrijo in na Kobalove planine, da jih bodo lahko brali predvsem italijanski vojaki. To gradivo je treba podtakniti tudi tistim Italijanom, ki bivajo v Idriji in ki niso preveč fašistično zagrizeni. Med tem mojim izvajanjem je Herman pokazal tovarišem nekaj izvodov emigrantskega glasila »Istra«, knjigo »Na krvavih poljanah«, »Zeleni kader«, »Deca išče kralja Matjaža« ter druge letake in revije. Posebno glasilo KPI »Unità« je izhajalo v zelo primernem formatu in na tankem papirju, dalo se je prenašati v velikih količinah ter uspešno širiti med ljudstvom.

Majnik je poročal, da je prispela v Idrijo posebna četa politične policije, da so okrepili tudi karabinjersko postajo posebno s tako imenovanimi »carabinieri esterni« (karabinjerji za zunanjo službo), prav tako pa so pomnožili tudi vse ostale fašistične edinice. Predlagal je največjo budnost pred raznimi ovaduhi ter občinskimi policaji. V tem pogledu je bil posebno nevaren domačin Monas, znana osebnost iz labinskih dogodkov, kjer je kot fašist pomagal pretepati stavkajoče rudarje in je moral celo pobegniti. Naselil se je v Idriji, kjer so rabili take renegate. Iz navednega ovaduha je napredoval v občinskega policaja, da je lažje zbiral podatke za svoje fašistične gospodarje. Vsem je znano, da ne sprejmejo v službo nobenega Slovenca, le pri policiji izrecno zahtevajo obvladanje sloven-

skega jezika. Take ljudi so našli med domačimi policaji, kot so Pelegrin, Brutač in omenjeni Monas. Fašisti vsak dan bolj napenjajo lok in nam kradejo osnovne pravice. Imena moramo spreminjati že celo na grobovih. Zaradi umetno ustvarjene brezposelnosti morajo naše matere, sestre in hčere kot služkinje v Italijo, kjer večinoma propadejo in se izmzgane ter bolne vračajo domov v breme staršev. Nekateri se poročijo in ostanejo stalno v tujini, kjer se pomalomeščanijo. Ista usoda zadeva tudi našo mladino, ki vsak dan beži v Jugoslavijo in druge države s trebuhom za kruhom. Predlagal je, da začnemo vračati fašistom milo za drago in da se ne puščamo več zapirati na desetletja v srednjeveške zapore Italije. Treba je, da se z orožjem branimo ob vsakem trenutku in s tem pokažemo komisarju Tellariniju, da nismo otroci, kakor se on izraža, ampak da je tu delavska mladina pod vodstvom Komunistične parti-

Anton Mihevc, namestnik sekretarja

je. To morajo spoznati tudi vse fašistične prostitutke v krilih in hlačah.

V istem smislu je govoril tudi Herman, nakar je sledilo navdušeno odobravanje. Gliha nas je opozarjal, naj se pomirimo, ker bomo še zelo potrebni v borbi in naj nikar brez potrebe ne zaostrujemo položaja, vendar je naletel na gluha ušesa prekipevajoče

mladine! Moral sem poseči v razpravo in pomiriti tovariše, ki so se navduševali za maščevanje. Opozarjal sem jih, da smo za oboroženo borbo, vendar ne tako, kot si jo nekateri predstavljajo. Oborožen odpor lahko nudimo ob aretaciji ali na meji. Vsaka akcija pa mora biti skupno določena in temeljito pripravljena, da ne bomo imeli nepotrebnih žrtev. Konspirativno moramo prodreti s propagando med široke množice in si pridobiti čim več simpatizerjev.

Jože Lazar je nato predlagal, da se razdelijo revolverji med vse člane celice in da jih smejo uporabiti za obrambo. Vse propagandno gradivo je treba razpečati v enem tednu. Ob koncu je predlagal mene za sekretarja celice, prevzel naj bi vodstvo nad ozemljem Idrije in Cerkna, Mihevc pa naj ostane namestnik sekretarja.

Ko smo nato glasovali, je bil Gliha proti razdelitvi orožja in proti požigu fašistične otroške kolonije v Mejci. Pri vseh ostalih sklepih pa smo bili soglasni.

Predlagal sem, da bi polovico knjig izročili Rudiju Glihi za našo ilegalno knjižnico, drugo polovico pa naj bi skrili vsaj začasno v skrivališče na Jeličnem vrhu pri Hanci Kofolovi. Jože Lazar je prevzel nalogo, da razpeča italijansko literaturo med vojake in civiliste.

Gliha je nato še ocenil študijske sestanke v času moje odsotnosti ter navedel potrebo po literarnem gradivu za daljšo dobo. Kritiziral je odsotnost sekretarja Antona Mihevca, zato smo sklenili, da ga ponoči obiščemo na domu za realko. Gliha je tudi predlagal, naj bi jaz obiskal italijanskega učitelja Giordana, ki je stanoval v osnovni šoli, ker sem bil dalj časa njegov učenec. Ponudil naj bi mu protifašistično gradivo. Povedal sem tovarišem, da imam tudi nalogo slikati italijanske utrdbe v Grapi in Podroteji. Herman se je tedaj ponudil, da bi on opravil to delo. Pojasnil sem mu, da mora napraviti posnetke s treh strani, da bodo slike tvorile celoto. Nato sem preudaril, da bo bolje, če to delo opravim sam, s Hermanom pa sva se dogovorila, da me počaka naslednjega dne zvečer za telovadnico realke. Nato smo sestanek končali in se začeli razhajati.

Z Glihom, ki je kazal zaskrbljenost zaradi bojevitosti fantov, sva se dogovorila, da ga ob povratku obiščem na njegovem domu. Pri slovesu sem opazil, da so vsi fantje oboroženi. Bojan je razmetal šotor, nakar je vsak pograbil naročje smrečja in ga odnesel na manjše kupe. Poslovil sem se od brata Bojana in Glihe, ki sta jo mahnila proti predmestju Na zemlji. Lazar je oprtal težak nahrbtnik in se zgubil v Smukovo grapo. Herman in Knap sta me spemljala, vendar sem jima na-

ročil, naj gresta naprej in me počakata pred Lipuščkovno gostilno. Zmenili smo se, da bo Jože šel prvi čez most, v primeru nevarnosti pa se bo vrnil. Ko sem prišel pred Bajtovo hišo, sem slišal za seboj Hermanove korake. Srečno smo prečkali glavni trg in prišli v Studentovsko ulico, ki je bila zelo temna. Pred Rupnikovo hišo smo prišli skupaj, nakar smo Hermana poslali na trg pred šolo, kjer je počakal na moj znak iz stanovanja učitelja Giordana z naročilom, da v primeru nevarnosti ravna po svoji uvidevnosti. Z Jožetom sva nato skočila čez zid in mimo vrtov prišla do stranskih šolskih vrat. Jože se je vrnil na stražo, jaz pa sem odprl vrata in prišel do učiteljevega stanovanja. Nekaj časa sem omahoval, nato pa krepko pritisnil na zvonec, kajti vedel sem, da je bil Giordano v tistem času častnik fašistične stranke in oborožen. Vrata mi je odprla služabnica, neka Furlanka, in me vprašala, kaj želim. Opazil sem, da me je spoznala, zato sem hitro vstopil, da mi ni mogla zapreti vrat. Naglo je poklicala gospo Giordano, ki je postala voščeno blede, ko me je zagledala. Po prvih besedah se ji je vrnila kri na obličje in stegnila mi je roko v pozdrav. Takoj me je vprašala, kaj me je prineslo ob tako pozni uri. Nisem ji še utegnil odgovoriti, ko se je med vrati oglašil učitelj. Ko me je zagledal, je bil strašno presenečen, vendar se je zbral in me je vprašal, kaj je novega. Vprašal je tudi, če me je kdo videl ob vstopu, ker je zunaj opazil neko osebo. Povedal sem mu, da me ni videl nihče, človek pred hišo pa je moj človek, prav tako njegov učenec. Pojasnil sem mu tudi, da mu imena ne morem izdati. Njegova žena nama je takoj zelo ljubeznivo postregla s kavo. Medtem sem mu pojasnil, da sem prišel k njemu, ker ga poznam kot poštenjaka in ker sem gotov, da me ne bo izdal. Ponudil sem mu šop protifašističnih časopisov, ki jih je sprejel s tresočo roko ter se potihoma zahvalil. Nato me je začel spraševati o mojem bivanju in delu. Pojasnil sem mu, da sem v Ljubljani in da večkrat prihajam tudi v Idrijo. Ko sem mu rekel, da mu bom še prinesel časopisov, je zamahnil z roko ter mi povedal, da me policija išče, naj se zelo pazim in naj nikjer ne povem, da sem bil pri njem. Prisrčno sem se poslovil od vseh treh, čeprav sem vedel, da jih ne bom več videl. V predsobi sem dvakrat prižgal luč, nato pa sem smuknil na hodnik. Na dvorišču v temi me je nestrpno čakal Jože, ki me je takoj ogovoril v upanju, da sem srečno opravil. Stisnila sva si roko ter si zaželela na svidenje naslednjega dne za realko, nakar se je povzpел na zid in zginil v temi.

Počasi sem se jel premikati navzgor po vrtovih ter izginil v senci za Rupnikovo hišo.

Pred Pivkovo hišo sem se znašel ravno, ko je ugasnila luč v stanovanju karabinjerskega maršala. To je bil starejši podčastnik z debelimi naočniki, zelo močne postave. Bil je strah in trepet vseh podrejenih. Kapitan Fragola, ki je takrat opravljal funkcijo komandanta idrijske obmejne cone, mu je neomejeno zaupal. Tedaj mi je padlo v glavo, da bi poklical svojo nekdanjo simpatijo Cvetko, ki je stanovala v prvem nadstropju prav nasproti maršalovih vrat. Odločil pa sem se, da jo raje kar obiščem. Rahlo sem pritisnil na kljuko in se začel vzpenjati. Pred maršalovim stanovanjem so mi prišli na ušesa globoki in nizki toni njegovih pljuč, pomešani z mijavkanjem mačke nekje za hišo. Pred menoj so se pojavila stara vrata kuhinje, ki so neusmiljeno škripala, zato sem jih privzdignil, da so se kar sama odprla. Rahlo sem potrkal na vrata spalnice in odstopil. Nekdo je z roko iskal stikalo na steni in že je stala pred menoj presenečena »lisička« s široko razprtimi očmi. Ko je napetost nekoliko popustila, sem jo opozoril, da nikomur ne sme izdati imen mojih prijateljev, ki jih je dobro poznala. To mi je rada obljubila. Hotela me je zadržati, vendar sem se hitro poslovil in naglo odšel, da bi bil čim prej na varnem.

Pod menoj v dolini je spala Idrija, zavita v temo, pri prvih hišah pa so se že jeli oglašati petelini. V Pivkovi hiši, kjer je malo prej mirno spal maršal, so se nenadoma zasvetila vsa okna. Po stopnišču je nekdo naglo tekел v gojzarjih in že mi je začelo udarjati na uho glasno laško govorjenje. Kmalu so se prižgale luči tudi v karabinjerski hiši in v bivšem kloštru, kjer so bili nameščeni karabinjerji esterni. Odločil sem se, da izvršim še zadnjo nalogo, ker sem vedel, da se bo začela hajka.

Moje rahlo trkanje na vrata Mihevčevega stanovanja se mi je zdelo tako glasno in imel sem občutek, da me sliši vsa ulica. Vrata pa sem moral potresti, da sem zbudil Toneta, ki je kmalu stal pred menoj ves presenečen. Veselo mi je podal roko in mi naglo priznal, da je bil prepričan, da so prišli karabinjerji. Skočil je v kuhinjo, mi prinesel lonec s kavo ter kos kruha. Povabil me je k mizi. Ker sem vedel, da mi preostaja samo malo časa, sem ga takoj vprašal, čemu ni bil prišel na sestanek. Opravičil se je, češ da je imel zelo važno delo in po daljšem času priložilo, da nekaj zasluži. Ker me ni prepričal, sem ga vprašal, če morda ni posredi kaj drugega in končno mi je le priznal, da ga je neki prijatelj nagovarjal, da naše delo ni dovoljno. Po daljšem pogovoru sva se le dogovorila, da bo še nadalje opravljal dolžnost namestnika sekretarja ter da bo vestno izvrševal svoje naloge. Izročil sem mu še zadnje

Alojz Gliha, član KP od 1922, iniciator mlad. celice v Idriji

tri številke glasila »Unità«. Ker se je že dani-
lo, sem moral oditi. Prosil sem Toneta, da
bi malo pogledal, če ni kje kaka patrolja.
Kmalu se je vrnil in mi poročal, da so pred
realco en vojak, karabinjer, dva črnosrajč-
nika in neki civilist, ki drži na jermenu psa.
Naglo sem mu še povedal o dogodivščinah v
tej noči. Naročil sem mu še, naj obvesti tova-
riše, ki bodo zvečer čakali za telovadnico, naj
pridejo na sestanek za Gladkimi skalami.
Skočil je še na podstrešje po karabinko, nato
je s puškinim kopitom odprl vrata ter mi za-
zelel srečno pot. Skril sem se za zadnjo hišo,
nato pa sem se začel vzpenjati navzgor po
sadoxanjkaku, dokler nisem dosegel javorov
in smrek, ki so me zakrili. Prečkal sem Voj-
skarsko cesto, nad Grapo pa sem legel k po-
čitku.

Nadaljnje dogodke v Idriji sem lahko re-
konstruiral šele pozneje. Po mojem odhodu
iz Pivkove hiše je moja »prijateljica« jokaje
pritekla k maršalu in mu poročala, da sem
bil pravkar pri njej. Maršal se je naglo opravi-
lil. Z eno roko je pograbil orožje, z drugo
pa »lisičko« in jo odvedel na karabinjersko
postajo, kjer je morala osebno poročati o
dogodku kapitanu Fragoli. Maršal je med-
tem vzbudil preplah ter razposlal patrolje.
Obvestil je tudi oddelek politične policije,
milico in vojake. Ob 5. uri so že vdrli kvestu-
rini, ki jih je vodil Tavela, v stanovanje moje
matere »Na luži«. Po temeljiti hišni preiskavi
so hoteli zvedeti od nje, kje sem. Karabinjer
jo je zgrabil za lase in jo vlačil po kuhinji.
Sele na maršalovo povelje so jo toliko izpu-

stili, da se je lahko za silo oblekla. Ker niso
ničesar zvedeli, so pustili v hiši stražo. Druga
skupina pa je obkolila Povževo hišo ter vdrla
v stanovanje Kolakovičevih, kjer so naglo vse
obrnili in preiskali, da bi našli kaj sumljivi-
vega. Od matere so hoteli doseči, da bi jim
povedala, kakšne stike imajo fantje z menoj
in da bi vplivala nanje, da bi vse povedali.
Po odhodu policije se je starejšemu sinu po-
srečilo, da se je izmuznil iz hiše in naglo
obvestil Hermana, da je nekdo izdal moj
prihod v Idrijo.

Herman je takoj obvestil Jožeta Knapa
in ostale tovariše, naj se pazijo, ker pre-
iskujejo hiše in da sem jaz na varnem. Pozval
jih je tudi, naj pridejo na sestanek v Herma-
novo jamo.

Pozno popoldne sem se tudi jaz napotil
v Hermanovo jamo. Ze sam pogled na mesto
me je opozarjal na skrajno previdnost. Po
Idriji so ropotali avtomobili, ki so razvažali
karabinjerje. Ta hajka se je zvečer spre-
menila v pravo nervozo. Po mestu so zaustav-
ljali mladeniče in jih preiskovali. Zastržili
so vse ulice, sumljive hiše pa so obkolili.
Ko je hotel zvečer Ljubo Kolakovič iz hiše,
se je zaletel naravnost v policiste, ki so pri-
sluškovali pred vrati in pod okni. Sicer pa
so imeli dobrega špijona celo v hiši — zagri-
zenega fašista Čeča, ki je skupno z ženo po-
ročal na kvesturi vse, kar je slišal sumljivi-
vega. Našo mladino sta zmerjala z barabami
kot prava janičarja rimskega imperija.

Ob 11. uri smo se zopet sestali v Herma-
novi jami Majnik, Lazar, Mihevc, Knap in
Herman, ki je poročal o stanju v Idriji. Po-
vedal je tudi, da se karabinjerji strašno je-
zijo, ker morajo podnevi in ponoči tekati
okoli Idrije brez spanja in pravega počitka,
medtem ko se jim Idrijčani škodoželjno sme-
jejo ter se na tihem navdušujejo nad napre-
dno mladino.

Ker je Herman tudi poročal o brutalnem
nastopu policije proti moji materi ter proti
Kolakovičevi družini, kjer so predale odpi-
rali kar z bajoneti in grozili z zaporom in
smrtjo, je predlagal, da bi že naslednjega dne
zjutraj napadli gozdnega fašističnega milič-
nika, ko se bo vračal v Belo. Predlog je bil
sprejet. Herman mi je nato izročil fotoapa-
rat in nekoliko pisem, med njimi enega
za Franca Vidmarja, ki ga je bil napisal Gliha.
Poslovali smo se, le dva sta ostala do jutra,
ko sta napadla gozdnega miličnika, ga razoro-
žila in pognala v beg.

Še istega dne sem prebrodil Idrijco pri
zapornicah Likaričinega mlina, prekoračil ce-
sto ter se povzpел proti Zagodovemu vrhu
in dalje proti Dolem. Zjutraj sem že sedel
v vlaku na Vrhniki in komaj čakal, da se je
vlak premaknil proti Ljubljani.

Sedmo leto jamarskih raziskav

Kadarkoli se lotim pisanja poročila, postane slabše volje. Zdi se mi, da sem dobil sčasoma odpor do poročil. Poročila so danes kaj pogostna literatura in za marsikoga na žalost edina duševna hrana. Toda ta hrana je navadno sila prazna in pusta. Pisci delajo velikokrat krivico ljudem, ki z vso svojo dušo goriijo za stvar. Kako je na primer nemogoče pravilno poročati o delu dramske skupine ali literarnega krožka tako, da bi iz njega zadišala ljubezen, zanos in zavzetost ljudi, ki se s tem ukvarjajo. To so v glavnem amaterji ali boljše povedano redki idealisti, ki so pripravljeni nekaj napraviti tudi brez plačila. Ta vrsta ljudi pa pri nas zelo naglo izumira, zato ni prav nič čudno, da so že pri marsikaterem društvu ali organizaciji pili sedmino. Prav bi torej bilo, da bi na dela amaterjev gledali z velikim spoštovanjem. Močna, a edina gonilna sila pri delu jim je čustvena zavzetost. Tega pa dandanes ni vsakdo sposoben!

Jamarstvo ima brez dvoma izjemno mesto med amaterskimi dejavnostmi. Po težavnosti mu je soroden le še zahtevnejši alpinizem. Jamarstvo in alpinizem zahtevata silno voljo, vztrajnost, iznajdljivost in mnogo tovariškega duha, zato mi je še prijetneje, kadar se spomnim, da smo jamarji kolikor toliko uspešno prevozili tudi sedmo leto in da se letos s podovjeno silo zaganjamo v probleme.

Takoj moram povedati, da smo jamarji v letu 1964 registrirali le osem akcij, kar ni posebnost veliko. Morda najboljša generacija jamarjev je to leto opravila maturo ter jeseni stopila v akademske vrste. V Idriji je ostalo še vedno nekaj fantov, ki so prevzeli organizacijo ekskurzij, vendar se na terenu niso prav znašli. Z velikim veseljem smo jim na jesen priskočili na pomoč kar iz Ljubljane.

Več ekskurzij, med njimi tudi nekaj takih, ki jih nismo registrirali, je bilo posvečenih našim naimarkantnejšim objektom – Ravenski jami, Divjemu jezeru in Nikovi. Kaj pa naj novega napišem o njih, ko na skoraj še nič ne vemo o teh objektih! Problem Nikove se je v zadnjih dveh letih nekoliko razjasnil in računamo, da bomo kmalu dobili o njej kako daljše poročilo. O Ravenski jami je bilo napisanega že mnogo lepega, vendar še nič dokončnega, ker še ni urejena za širše obiske. Z Divjim jezerom ni nič boljšega. Zelo je trdovratno. Trud pa vendar ni bil zaman, saj se je izkazalo, da je normalno bruhalnik, v izredni suši na tudi požira vodo in je torej no funkciji estavela. S podrobno analizo tektonike v neposredni bližini in vztrajnim proučevanjem narivne ploskve fliša in krede, ki je verjetno bistvenega pomena za nastanek te kraške znamenitosti, bi se verjetno marsikaj razjasnilo. Za rešitev vseh problemov, ki sem jih navedel, pa nam primanjkuje časa, z ugotovitvami pa se ne smemo prenehati.

Več zelo uspešnih ekskurzij smo napravili na naš klasični kras, to je v skrajni južni in jugovzhodni del občine. Ivanja dolina nad Godovčevim je dolga in široka valovita planota sončnih senožeti. Po tem brezvodnem krednem, z erozijskimi krpami glavnega dolomita posutem terenu so raztresene redke kmetije. 27. julija smo ponovno poskušali prodreti skozi 32 m

globok navpičen, jaškast rov Mrzarjevega brezna (kat. št. 1871), vendar se nam zaradi izrednih težav z lestvami ni posrečilo. Kljub temu pa bomo prvotnemu načrtu lahko dorisali nekaj novih prostorov.

Druga skupina se je medtem trudila pod Medvedjim robom. Planotast svet Ivanje doline se tu prevesi v dolino, po kateri teče potok, ki pa hitro izgine v požiralnik Na malnu. Ves breg visoko nad sedanjim vhomom, kakor tudi levo in desno od njega, je poln starih vhomov. Z velikansko muko si je torej potok izoblikoval današnji vhod. Ker so ohranjene še vse pisane erozijske oblike, kaže, da je požiralnik še zelo mlad. Postojnski in idrijski jamarji so ta požiralnik že izmerili, vendar zaradi visoke vode niso mogli prodreti v desni vodni rokav, kjer bi se morali spustiti navzdol ob vodi in prodreti v globino. Tudi mi nismo prišli naprej, ker nam je to preprečila pozna ura.

Zahodno od Ivanje doline leži Zeina dolina, ki se s svojim južnim koncem odpira proti Hotedršici. V dolino se iz levega dolomitnega pobočja zbirajo izvirki in se stekajo v srednje močan potok. V deževnih časih naraste in grozče prestopi bregove ter poplavi dolino. Po dežju se voda hitro umakne in pokažejo se peščeni bregovi. Na hudi čas spominjajo le redko posejane luže in mlake. Zeina dolina je svojevrsten hidrološki fenomen. V zgornjem delu doline se združita potok iz Dola in drugi, daljši izpod Medvedjega brda v skupen tok. Njegova zemeljska pot pa je zelo kratka. Nenadoma zavije proti desnemu pobočju doline, priteče iz nepropustnega dolomita na porodne kredne apnenice in že po nekaj metrih izgine v zelo mlad požiralnik Pod Strnadom. Dolina se od tu nadaljuje normalno, le dno je za nekaj metrov višje. Kakih 100 m od požiralnika prisolzi iz mlak doline nov potoček, se večja in teče proti Hotedršici. Pod prvo hišo, tik preden priteče na odprt planotast svet okrog Hotedršice, izgine v podzemlje. Bližnji kmet nam je povedal, da je bil ta požiralnik včasih dostopen daleč v notranjost. V času našega obiska je bil zadelan z vejami.

Pred sabo imamo torej zelo nenavaden primer. Dva potoka izvirata v isti dolini in poniketa na enak način. Če morda napajata nekie v notranjosti isti tok, pa bo treba še ugotoviti.

Več dni, to je od 30. julija do 3. avgusta, je skupina idrijskih in postojnskih jamarjev raziskavala 13 brezen v okolici Lom pri Črnem vrhu, Javornika in Hrušice. Ekpa je bila mednarodna, ker so se jim pridružili pri delu tudi angleški jamarji ter še študent geologije in odlični jamar, član akademske speleološke skupine iz Bristol, Cris Gilboy, ki je bil v poletnih mesecih na praksi pri našem rudniku. V zvezi s temi raziskavami bi omenil samo dva največja objekta: Tkavcovo brezno pod Velikim vrhom, ki je globoko 112 m, ter 91 m globoko Oblakovo brezno, kat. št. 1979, v Zg. Lomeh. V to brezno smo se bili Idrijčani spustili že leta 1959, vendar nam je zmanjkalo lestvic in nismo prišli do dna. Kolikor se spominjam, smo bili takrat prav slabe volje, ker je brezno zelo impozantno, jamarji pa v takih primerih kaj neradi odstopamo. Vodja skupine je takrat odredil umik, ker varovanje mladih jamarjev ni bilo po predpisih.

Se eno akcijo na naš klasični kras moram omeniti. Dne 5. oktobra so mladi jamarji izmerili brezna na Črnovrški planoti. Dvoje je globokih okoli 20 m. Zanimivejše je Čukovo brezna, naša kat. št. 160, v Idrijskem logu, ki je aktiven požiralnik in požira vodo iz vse bližnje okolice. Drugo brezna, naša kat. št. 159, leži v bližini 336 m globokega Habečkovega brezna v Koševniku.

Zadnja leta se naše delo vedno bolj usmerja na Cerkljansko in Tolminsko. Kdor vsaj malo pozna teren, se temu ne bo čudil. Tu srečujemo zelo svojevrstne jamske oblike. Probleme našega klasičnega krasa okrog Črnega vrha, Godoviča in dalje proti Hotedršici in Hrušici lahko rešujemo kompleksno. Pogoji nastanka, kakor tudi terenske razmere so na celotnem ozemlju zelo sorodne. Tu imamo opraviti z zelo enoličnimi morfološkimi oblikami, kar je za jamarje seveda zelo ugodno, ker lahko ugotovitve posplošijo na celotno ozemlje. Za predalpski del naše občine pa tega ni mogoče storiti. Vsak kraški objekt je tu problem zase in pogosto smo v zadregi, kako naj razložimo celo vrsto nenavadnih oblik, ki jih srečujemo. Spomnimo se samo Zaganjalke in Podcajnovskega okna, naša kat. št. 122, ki smo ga merili 22. in 23. julija lani in smo o njem podrobneje poročali v našem listu, leto 1963-4. Kompliciranost pojavov je pogojena predvsem z zamotano geološko zgradbo terena.

Dve veliki akciji sta bili namenjeni Tolminski. Dne 17. oktobra je ekipa šestih jamarjev raziskovala Pološko jamo v Pologu ob izviru Tolminke. Prodrli so več kot 2 km v notranjost.

Jama pa se še nadaljuje in je ob tej priložnosti nismo mogli docela izmeriti. O tem objektu, ki se je že uvrstil med naše velikanke, bomo poročali drugič, ko jo bomo raziskali v celoti. Na tihem namreč upamo, da bomo v tej jami namerili večjo dolžino kakor ljubljanski tovariši, ki so v Najdeni jami namerili 3200 m in jo uvrstili na prvo mesto med po vojni najdenimi jamami v Sloveniji.

Druga akcija na Tolminskem, 30. in 31. oktobra, pa je bila namenjena Slapu ob Idriici in Ponikvam. Ko smo prišli v Slap, je postal dan kar nenavadno kisel in pust, vendar nas to ni odvrnilo od namena in po vasi smo začeli povpraševati, kdo bi nam lahko pokazal jame, ker smo imeli le zelo skromne podatke. Kar pri Potokarju naj se oglasimo, so nam svetovali domačini. Mat: Potokarica seveda ni bila posebno navdušena, ko smo ji sina Borisa kar nenadoma odtegnili od dela. Fant se je živahno zagnal v breg nad hišo, kakor bi hotel tekovati s potokom, ki poje svojo živahno pesem nekoliko niže v grapi. Ostali smo zaostali, ker nam velikanski nahrbtniki niso dovolili, da bi jo z isto lahkotnostjo ubirali navzgor proti Ponikvam. K sreči do jam ni bilo daleč.

V dolini potoka Kostanjevice je kar cela vrsta jam. Nekaj jih je že precej časa znanih, saj so jih že pred vojno merili prizadevni tolminski planinci. Ponovna izmera nekaterih jam kaže, da se naši rezultati precej razlikujejo od starih, čeprav ni dvoma, da smo se mudili v istih jamah. Menimo torej, da bi bilo potrebno vse jame ponovno natančno topografsko izmeriti in morfološko proučiti. Vse pregledane jame

Naši mladi jamarji pred Golobejevo jamo 25. VII. 1963

(Foto: Jelko Podobnik)

imajo originalna domača imena. Povženca je vodoravna, suha, okrog 30 m dolga jama; Zidanca je aktiven bruhalnik, dolg čez 40 m; Kranica pa je precej daljša, vendar je še nismo dokončno raziskali. Mimogrede smo si ogledali še 15 m dolgo jamo, zaenkrat še brez imena.

V življenju je že tako urejeno, da nas stvari, od katerih najmanj pričakujemo, največkrat najbolj presenetijo. K sreči, da je tako, kajti brez iznenadenj bi bilo življenje pusto in brez prave globine. Tako je tudi z našim delom. Veliko presenečenje za nas je bila najdba Čendove jame, ki leži kakih 500 m pod planotastim svetom Ponikev v pobočju Baške grape nad Knežo. V to geološko in morfološko izredno jamo smo prodrli kar 800 m, vendar nam je

voda zabranila nadaljnje prodiranje. Naša velika želja je, da bi to jamo, ki se bo po našem mnenju uvrstila med morfološko najzanimivejše kraške objekte na Slovenskem, že letos do konca raziskali in proučili zelo zapletene geološke razmere v njej.

Ob koncu bi si dovolil še naslednjo pripombo: ko je ljubljanska televizija v avgustu snemala Idrijo, smo lahko opazili, da idrijska mladina nima popolnoma izdelanega koncepta svojega dela. Ali res ni mogoče vsaj nekaj mladincev iz vrst delovne mladine vključiti med jamarje? Ali ta mladina res nima v svojih vrstah vsaj malo korajže? Prav rudarska mladina bi lahko v jamarstvu našla zelo hvaležno področje za svoje delovanje — saj se jam menda ne boji!

Branko Marušič:

Prispevki k zgodovini idrijske realke

V arhivu, ki deluje kot samostojni oddelek Goriškega muzeja v Novi Gorici, se je v teku let nabralo nekaj arhivskega gradiva, predvsem občinskih fondov domala vseh občin na Goriškem za razdobje med obema vojnama. V manjši meri je zastopano gradivo, ki ima svoj izvor od drugod in zato tudi drugačen značaj. Sem spada tudi arhiv odvetniške pisarne in zasebni arhiv dr. Karla Podgornika (1878—1962), slovenskega političnega delavca na Goriškem iz let pred prvo svetovno vojno in neposredno po njej. Podgornikovo najmočnejše politično delovanje je bilo v letih po končani vojni, ko je bil med leti 1921—1924 eden od petih predstavnikov slovenske manjšine v rimskem parlamentu. Razumljivo je zato, da je v zbirkah njegovega arhiva ohranjenega poleg gradiva, ki je nastajalo z delovanjem njegove odvetniške pisarne, tudi nekaj drobcev, ki se nanašajo na politično delo. Med temi so tudi spodaj navedeni dokumenti, ki imajo za zgodovino idrijske realke precejšnjo dokumentarico vrednost. Na prvem mestu objavljamo protestno pismo dijakov idrijske realke, naslovljeno slovenskim poslancem v rimskem parlamentu zaradi neprimerne in nevzgojne vedenja prof. Marina Covicha (Koviča). Sledi pismo prof. Roberta Kende, ki je poslal dijaški protest obenem s svojim pismom dr. Podgorniku. Dr. Podgornik je o vsem obvestil poslanca dr. Josipa Vilfana, ki je bil takrat ravno v Rimu. Istočasno ga je prosil, da bi na podlagi predloženega gradiva intervenerjal. Četrty dokument je kake tri mesece starejša interpelacija idrijskega županstva na sprotno ministrstvo v Rimu, da bi se preprečila ukinitve idrijske realke. Prinašamo ga v dobesednem slovenskem prevodu. Arhiv dr. Podgornika hrani še dokument, ki se nanaša na idrijsko šolstvo, ter interpelacijo idrijskega županstva na istega naslovnika z dne 4. aprila 1923, iz česar je razvidno, da idrijska občina ne soglašala s prevzgom upravljanja rudniške deške in dekliške osnovne šole v Idriji, češ da mora šola še nadalje ostati pod upravo rudnika.

Prvi dokument ni datiran, nastal pa je v juniju 1923, kar sklepamo iz pisma prof. Kende z dne 30. junija. Dijake je razdražilo ponašanje prof. Covicha, dalmatinskega renegata, ki je

služboval na zavodu med leti 1921—1925. Resolucijo je podpisalo 14 dijakov višjih letnikov:

G. G. slovenskim poslancem v rimskem parlamentu.

Podpisani dijaki idrijske realke in gimnazije izjavljamo, da se profesor Covich ni obnašal ves čas svojega službovanja na idrijskih zavodih tako, da bi imeli dijaki kako korist od njegovega pouka, ampak nas je hotel naravnost demoralizirati. To izjavo naj podkrepijo dejstva, ki slede.

1. Profesor Covich uči zgodovino v V. VI. VII. razredu tehničnega zavoda in prirodopisje v V. VI. VII. razredu tehničnega zavoda in v VI. razredu liceja. Razlaga nam v čudni laško-hrvaški mešanici, kateri smo se zelo težko privadili. Razlagal nam je tako površno in poredko, da v resnici o teh predmetih nimamo pravega pojma. Posebno pred Veliko nočjo je malo razlagal, morda kakih 8—10 krat v vsakem razredu od začetka šolskega leta do konca drugega trimestra. Dijakom V. razreda liceja je rekel, da jim ne bo razlagal, ker se mu ne ljubi dvakrat govoriti, ampak naj si prepišejo zapiske, ki jih je narekoval dijakom V. razreda tehničnega zavoda.

2. Da mine ura, si je krajšal čas z raznimi neumnostmi. Večkrat nas je peljal v prirodopisni kabinet, kjer je navil gramofon, ki je igral valčke. Nekateri dijaki so plesali, drugi pa so se pečali s pripravo za druge predmete, on pa se je naslanjal na dijakinje in jih ščipal. Enkrat ga je pri vsem tem zasačil g. ravnatelj. Od tistega časa je to stvar nekoliko opustil. Protežira naše součenke, prinaša jim parfume, peča se večinoma z njimi, pa ne da bi jih učil, ampak samo zabava se z njimi med poukom. Dijakom je vlival vodo v zimske suknje, ki so visele na obešalih, pa tudi sedečim se je pripetilo, da jim je vtil vodo v žep.

3. Večkrat govori zelo nedostojno, rabi izraze, ki spadajo v beznico, ne pa v šolo. V VI. razredu liceja je rekel najmlajšemu dijaku, naj nariše na tablo svoj spolni organ. V VI. razredu tehnične šole, kjer je več deklic, je ukazal narisati dijaku kurje jajce; ko je to narisal, pa mu je rekel, naj nariše še svoje. Rabi besede: mona, putana in podobno.

Rajko Brenčič, Janko Lapajne, Stanko Lapajne, Mirko Adamič, Elo Garzarolli, Ivan Pagon, Rado Prelovec, Boris Mercina, Josip Sila, Karlo Znidarčič, Vsevladi Sancin, Andrej Bolko, Stanislav Starec, Sandor Milavec.

Dragi doktore!

V prigribu Ti pošiljam važen dokument kot prispevek k zgodovini idrijske realke. Zadnjič je bil posl. Šček tu, pa sem mu pravil o tej stvari. Rekel mi je, naj pošljem Tebi to izjavo, da potem lahko nastopite. Prosim pa, da obdržite vsa imena dijakov, ki so podpisani, tajno, kajti v slučaju, da bi se Vam akcija ponesrečila, bi se gotovo maščeval Covich nad njimi.

V zadnjem času so prišle še druge lepe stvari na dan. N. pr.: v razredih je rekel dijakom, da jim mora dati konec leta izpite, ker je taka navada v Italiji. Ko so se fantje branili, jim je dejal, naj se nič ne bojijo, naj sami napišejo tri vprašanja in to jih bo izpraševal. Pri izpitu pa se je zgodilo, da mu je eden povedal, kaj zna, pa ga je nalašč drugo vprašal, samo da mu je lahko dal slab red. Drug dijak pa mu je zagrozil, da gre takoj k ravnatelju ga naznanit, ako mu ne da vprašanj, ki mu jih on (t. j. dijak) narekuje. To je pomagal. Ko je inspicial pri italijanskih nalogah, je ukazal: »Takoј knjige na klop in prepisite.« In temu človeku je obljubljen za drugo leto ravnateljsko mesto na zavodu.

Ravnatelj mu je takrat, ko ga je zasačil v 6. razredu, dal ukor. Ko se je druga stvar ponovila, je sporočil vse v Trst, ali do danes ni odgovora Marcoccia (ali kako se piše), ki predseduje zdaj izpitom — on je sicer v Napoliju — je v stalni zvezi z njim. Bil je drug določen za predsednika, pa Mar. je pisal Covichu, naj napnejo v Idriji vse sile, da pride on, drugače bo jim slaba predla. Pa so dosegli! Snovi je še o tej stvari zelo veliko, pa bi morala priti enkrat skupaj, kajti ustno se da lažje razložiti. So namreč tudi take stvari, ki jih ne bi verjel noben človek z normalno pametjo. N. pr. vprašal je dijaka, ki mu je pomagal pri inventarju v kabinetu, ali so tiči sesalci. Pa je prirodoslovec baje. Belouško smatra za nevarno kačo. Pa ne misli, da je to farbarija, ampak gola resnica, čeprav je človek ne more sprejeti kot tako. Sploh se širi tu idiotizem z neverjetno naglico. Če ne zbežimo kmalu, se ga še mi nalezemo. Pavšič, Hvala in Pitamic so naročniki »Nove dobe«. Zdaj ko pojde Pirjevec, in najbrže tudi Irma in kolega Novak, bo norišnica popolna in ni rešitve več. Naj bo dosti, sicer ne garantiram za Tvoje možgane.

Poklon gospe in pozdrav vsem Tvojim

30. 6. 23.

Tvoj Robert K.

Profesor Kenda je imel že leta 1921 disciplinsko preiskavo skupaj s prof. dr. Lavom Cermeljem, takratnim članom učnega kolektiva idrijske realke. Skupaj sta prestala disciplinski proces. Profesor Kenda je bil obsojen na enoletno upokojitev. Leto 1923 je bilo zadnje leto njegovega bivanja v Idriji, ker se je izselil v Jugoslavijo in nato poučeval v Mariboru. Imena, ki jih Kenda navaja na koncu svojega pisma, so člani profesorskega zbora realke, Irma je bila njegova žena, ki je poučevala slovenščino. Vsi so prej ali slej zapustili idrijsko realko. »Nova doba« je bilo v slovenščini tiskano fašistično glasilo, ki je pričelo izhajati leta 1922 pod naslovom »Glas Julijske Benečije«.

Prepis protesta idrijskih dijakov je obenem s prepisom pisma prof. Kende poslal dr. Podgornik 9. julija 1923 dr. Josipu Wilfanu v Rim. roleg podatkov, ki se nanašajo na idrijsko realko, vsebuje Podgornikovo pismo (ponatiskujemo ga po ohranjeni kopiji) tudi nekaj notic o notranjem delovanju slovenskega poslanskega kluba. Ni nam znan uspeh intervencije dr. Wilfana, sicer pa je Gentilejeva reforma še istega leta 27. sept. postopoma ukinila idrijsko realko (nižjo tehnično šolo in višji tehnični zavod) ter nižjo gimnazijo.

Pismo dr. Podgornika dr. Wilfanu:

Gorica, dne 9. julija 1923.

Dragi prijatelj in tovariš!

V prilogi Ti pošiljam prepis pisma prof. Kende in izjave 14 dijakov. Mislim, da bi bilo umestno intervenirati pri naučnem ministru, da se izvede disciplinarna preiskava proti prof. Covichu, ker je sicer nevarnost, da bo ta človek še imenovan za ravnatelja idrijske realke.

Morda bi bilo umestno tudi protestirati, da raje nimamo nikake srednje šole kakor pa take, ki so založene s takim dalmatinskim rene-gatskim blagom.

Kakor sem Ti že telefonično sporočil, sem ta teden zadržan, drugi teden pa upam, da sploh ne bo več potreba prisotnosti.

Pooblaščam Te tudi izrecno in formalno, da me nadomestuješ v funkciji predsednika našega kluba ter ukreneš vse, kar se Ti zdi v tej funkciji primerno in potrebno, zlasti tudi da vodiš z nemškimi tovariši razgovore in se z njimi posveteš za slučaj uveljavljanja predlaganega volilnega reda. V tem slučaju bi morali sestaviti skupno kandidatsko listo za naše in za njihovo volilno okrožje.

Proseč, da sprejmeš te naloge, pristrčno pozdravljam Tebe in tovariše!

Vdani Ti prijatelj

Velecenjeni gospod

Dr. Josip Wilfan, narodni poslanec

Rim, Poslanska zbornica.

Ukinitve šole je bila postopna in zadnja matura je bila leta 1926. Gentilejeva reforma pa ni prišla docela nepričakovano, o čemer najbolj zgovorno priča četrti dokument. Idrijsko županstvo je v osebi župana Karla Trevena ugovarjalo nameravani ukinitvi, o čemer so se začeli širiti prvi glasovi že kmalu po dijaških manifestacijah v Idriji ob predvojaških vajah:

Vsokemu prosvetnemu ministrstvu v Rimu

Namerava se preseliti iz Idrije drugam. Kr. šolo in tehnični zavod kakor tudi gimnazijolicej. Podpisano županstvo si dovoljuje predstaviti naslednji memorial s prošnjo, da blagohotno upoštevate spodaj navedene motive, ki jasno govore za to, da ostanejo ti zavodi v mestu Idrija, ki je z neizmernimi žrtvami postavilo svojo srednjo šolo.

Da bi dobili pravico postavitve takega zavoda, so mnoga leta razne delegacije potovale na Dunaj. Ko je nato prejšnji režim dal svoje privoljenje, je bilo županstvo prisiljeno prevzeti 5 hiš za prostore, ki so jih smatrali za najbolj primerne za izgradnjo šolskega poslopja. Izgradnja je počasi napredovala in županstvo je bilo prisiljeno zgraditi za šolske namene občinsko hišo števil. 509, da je bilo tako mogoče počakati na zaključek del.

Županstvo takrat ni razpolagalo z lastnim kapitalom, zadolženo je bilo s 400.000 kronami.

In ni bilo dovolj. Mislimi je bilo potreba na vso opremo, didaktična sredstva, knjige, itd., kabinete za fiziko in kemijo, geologijo in botaniko, zemljepis in zgodovino, risalnico je bilo potrebno oskrbeti z aparati in modeli, skratka, z vsem tistim, kar moderna ustanova zahteva. Poleg je moralo županstvo misliti na oskrbovanje stavbe, za plačilo učiteljskega zbora in slug, breme, ki ga je županstvo nosilo od 1901 do 11. IX. 1909, ko je šola prišla pod državno upravo. Od tega časa dalje je občini ostala skrb za vzdrževanje zgradbe in skrb za kurjavo.

Županstvo je bilo pripravljeno na vse žrtve, da nudi in zagotovi prebivalstvu Idrije resnični center kulture v lastni občini in da bi omogočilo revnemu rudarju, da je imel svoje otroke v lastni hiši in jim omogočil obiskovanje srednje šole v lastnem mestu. Danes obiskuje navedene zavode 293 gojencev, od katerih je 146 Idričanov, v glavnem otrok rudarjev. Po končanem šolanju morajo mnogi dijaki zaradi ekonomskih razlogov nadaljevati svoje šolanje v Ljubljani ali Zagrebu, kjer morajo živeti s 100 lirami na mesec, medtem ko v nekem italijanskem univerzitetnem mestu ne bi zadostovalo 500 lir, vsota, ki presega mesečno plačo očeta rudarja. Da bi omogočili študentom obiskovati univerzo v kraljevini (Regno), si dovoljuje županstvo zainteresirati odgovorna oblastva in tako dobiti štipendije od vlade.

Mnogo se je govorilo in pisalo o incidentu med predvojaškimi vajami študentov preteklega januarja in hotelo s tem pokazati sovražni dun dijakov napram Italiji in prikazati potrebo preselitve srednjih šol iz Idrije drugam — v največjo škodo prebivalstvu Idrije. Sedanji položaj kaže, da je za predvojaške vaje vpisanih 95% sposobnih dijakov in doslej ni bilo nobene pritožbe zoper njih ponašanje, kar dokazuje, da so dijaki vse kaj drugega kot sovražni do naše domovine (Patria). Pripominjam se, da od prvega dne okupacije vse do danes ni bilo v Idriji nobenega političnega prestopka, zaradi katerega naj bi oblasti posredovale, in niti ni v navedenih izgrelih dijakov sodeloval noben meščan.

Vsi predstavniki Italije, pod katerimi smo imeli čast živeti od prvega dne okupacije pa do danes, naj so naše priče, njihovi resnični in pravični podatki o značaju našega dobrega prebivalstva dokazujejo naše besede in prepričani smo, da bodo branitelji in pokrovitelji naše zadeve.

Pozivamo na pravičnost, da bi odgovorne oblasti prihranile našemu mestu tako nezasluzeno postopanje, ki bi jo predstavljala ukinitvev srednjih šol. Rešite nas te nesreče in zagotavljamo vam, da boste imeli v nas, kot doslej, najboljše državljane.

Županstvo mesta Idrija

4. aprila 1923.

Zig.

Župan:
K. Treven

Tako je moral pisati župan, če je hotel rešiti idrijsko realko. Zal je bilo tudi to ponižno pismo brez uspeha!

Kaj se je bilo pravzaprav zgodilo? Dijake so bili vpregli v predvojaško vzgojo, ki jo je vodil Italijan, ki je zelo rad poslušal lepe slovenske pesmi. Našim fantom ni bilo treba dvakrat reči, naj zapojejo. Peli so, konkor so jim pljuča in grla dovoljevala tudi takrat, ko so se vračali s pohoda v Sp. Idrijo. Čutili so, da s tem dajejo duška tudi svoji slovenski zavesti, ki je bila vedno bolj dušena. Ko so se vrnili v mesto, so zapeli še lepo »Jugoslovanska mati, nemoj tugovati«, da bi bila mera polna. Zal pa jih je slišal tudi renegat Covich! Med dijaki so bile preiskave, ki jih je po višjem nalogu opravil takratni ravnatelj Znidaršič, med profesorji pa je seveda izstopal Covich s svojim pritiskom. Dijaški protest proti temu ničvrednemu profesorju je v zvezi s tem dogodkom.

Ti dokumenti so prav gotovo lep doprinos k zgodovini našega šolstva pod italijanskim okupatorjem, posebno še, ker je arhiv realke skrajno nepopoln.

H koncu naj še navedem, da sem se pri sestavljanju tega članka poslužil knjige Lado Božič »Naš idrijski kot«, kjer opozarjam na nekatere kronoloske nejasnosti, posebno če konzultiramo članek Slavice Pavlic »Iz zgodovine idrijskega šolstva« v »Idrijskih razgledih«, leta 1963, zlasti na strani 56 in tudi članek prof. Roberta Kende »Naše srednje šole« v »Jadranskem almanahu«, leto 1923, stran 7—10. Glede pomanjkljivosti arhivskega gradiva pa se sklicujem na članek Srečka Logarja »Naši arhivi« v »Idrijskih razgledih«, leto 1963, stran 10—11 ter stran 41 in 76. Naj še pripomnim, da je bil župan Treven med leti 1921—1922 tudi član deželnega odbora v Gorici. Nekaj skromnih podatkov o prof. Kendi ima »Slovenski biografski leksikon«, I., stran 433.

SKUPŠČINA OBČINE IDRIJA

Seja skupščine občine Idrija
dne 21. 5. 1965

Sprejeti so bili:

- odlok za spremembo statuta občine Idrija
- odlok o organizaciji svetov skupščine občine Idrija
- odlok za uskladitev predpisov skupščine občine Idrija z ustavo
- odlok o spremembah in dopolnitvah odloka o prispevkih in davkih občanov v občini Idrija

- odlok o spremembah in dopolnitvah odloka o občinskem prometnem davku na drobno
- odlok o upravnih taksah
- odlok o sodnih taksah
- odlok o soglasju k sklepu zbora volivcev o ustanovitvi Krajevne skupnosti Novaki in o potrditvi njihovega statuta
- odlok o soglasju k sklepu zbora volivcev o ustanovitvi Krajevne skupnosti Krnice in o potrditvi njihovega statuta
- odlok o obveznem fluorografiranju prebivalstva.

Razpravljali so:

o poslovanju komunalnih skladov Idrija, Sp. Idrija, Cerčno in Črni vrh, o poročilu o poslovanju cestnega sklada občine Idrija, o predlogu za ustanovitev medobčinskih inšpekcijskih služb, o prehodu na skrajšan delovni čas Kmetijske zadruge Cerčno, o predlogu zaključnega računa družbenega sklada za šolstvo občine Idrija za leto 1964 ter o prenosu sredstev DIS na Komunalno banko Gorica.

Seja skupščine občine Idrija dne 1. 7. 1965

1. Razpravljali so o aktualnih problemih v gospodarstvu.
2. Republiški poslanec socialno-zdravstvenega zbora tov. Jože Oblak je poročal o problematiki kmetijskega zdravstvenega zavarovanja.
3. Razpravljali so tudi o poročilu komisije za ugotovitev problematike in razvoja idrijskega obrata podjetja Avtoprevoz.
4. Potrjenih je bilo nekaj volitev in imenovanj.

Seja skupščine občine Idrija dne 29. 7. 1965

Sprejeti so bili:

- odlok o uvedbi družbene kontrole cen za obrtne storitve
- odlok o uvedbi krajevnega samoprispjevka za izgradnjo poti v Orehku
- odlok o razmejitvi pravic samoupravljanja v upravnih organih občine Idrija
- odlok o prometnem davku od nepremičnin in pravic
- odlok o določitvi premije za kravje mleko
- odlok o imenovanju nekaterih ulic v mestu Idrija
- odredba o najvišjih maloprodajnih cenah in maržah za nekatere prehranske proizvode.

Razpravljali in sklepali so:

- o pooblastilu sklada za zidanje stanovanjskih hiš Idrija, da začasno gospodari s stanovanjskimi hišami v družbeni lastnini
- o prenosu nekaterih obveznosti odpravljenega okraja Koper na občino Idrija
- o poslovanju nekaterih skladov v letu 1964
- o predlogu odločbe za ukinitve Zavoda za prosvetno pedagoško službo Idrija
- o predlogu sklepa za pristop k Zavodu za prosvetno pedagoško službo Ljubljana-Vič
- o predlogu za izdajo soglasja k predlogu za združitev zavoda za zaposlovanje delavcev Idrija
- o predlogu za brezplačni prenos TV pretvornika na Kobalovih planinah na Zavod RTV Ljubljana
- o predlogu višine najemnin, ki jih gospodarske organizacije medsebojno zaračunavajo za uporabo poslovnih prostorov
- o elementarnih nezgodah v letošnjem polletju na kmetijskih kulturah.
Potrjenih je bilo nekaj volitev in imenovanj.

Seja skupščine občine Idrija dne 19. 8. 1965

Sprejeti so bili:

- odlok o določitvi in plačevanju akontacije na nove stanarine in najemnine na območju občine Idrija
- odlok o pooblastitvi stanovanjskega sklada občine Idrija za izvršitev revalorizacije stanovanjskih hiš, stanovanj in poslovnih prostorov
- odredba o najvišjih maloprodajnih cenah in maržah za nekatere prehranske proizvode
Dana je bila informacija o stanju in ukrepih za zmanjšanje proračunske potrošnje.

ZAPISKI

ŠOLSTVO:

TEKMOVANJE MLADIH MATEMATIKOV

Občinsko tekmovanje mladih matematikov organizira vsako leto Zavod za prosvetno pedagoško službo v Idriji. Namen tekmovanja je spodbuditi talentirane učence k še smotrnejšemu izpopolnjevanju matematičnega znanja. Letošnje tekmovanje je bilo že četrto. Nekatere osnovne šole že več let sistematično pristopajo k temu delu in dosegajo najlepše uspehe. Pri tem že nekaj let izstopajo učenci osnovne šole Cerčno, za kar ima največ zaslug učitelj matematike in fizike Maks Pagon. Matematični krožki delujejo tu vse leto. V enem se zbirajo učenci, ki pokažejo v matematiki največje uspehe in več, kot zahteva učni program. V drugi krožek pa se zatečejo tisti, ki imajo pri pouku z matematiko težave, oziroma zahtevajo še dodatno pomoč pri tem pouku. Rezultati tekmovanja torej niso samo učinek prizadevnega

dela učencev, temveč tudi odraz tihega in neprestanega prizadevanja požrtvovalnega učitelja.

Na letošnjem občinskem tekmovanju je sodelovalo iz osnovne šole Idrija 13, iz Cerčna 9, iz Sp. Idrije 10 in iz Črnega vrha 3, skupaj torej 35 učencev. V VI. razredu so dosegli Slavko Seljak, Cerčno, 70 točk, Leonida Svetlik, Idrija, 49, Irena Šuligoj, Sp. Idrija, 44 točk. V VII. razredu Rozika Zorzič, Cerčno, 63 točk, Jerneja Tavčar, Cerčno, 55, Anka Habe, Črni vrh, 30 točk. V VIII. razredu Vilma Skvarča, Cerčno, 75 točk, Milan Hladnik, Idrija, 71, Izidora Razpet, Cerčno, 68 točk.

Najboljši tekmovalci VIII. razredov so 30. maja zastopali našo občino na republiškem tekmovanju v Novi Gorici, kjer je med 115 tekmovalci Milan Hladnik iz Idrije dosegel 7. mesto, Izidora Razpet iz Cerčna pa deveto mesto, kar imamo za zelo lep uspeh.

Naša želja je, da bi se tudi vse ostale šole vključile v to tekmovanje in da bi dosegli še lepše uspehe!

Zavod PPS Idrija

TELESNA VZGOJA :

TELESNA VZGOJA NA GIMNAZIJI IN SREDNJI EKONOMSKI SOLI

Mnogi gimnazijci smo se čutili prikrajšane z odgovorom, ki ga je dal letošnji maturant konferansjeju pri oddaji ljubljanske televizije o Idriji. Govora je bilo o športnih objektih, o kadrih in tudi o nezainteresiranosti mladine, vendar pa nič o delu SD Partizan-Rudar in še manj o SSD Merkurju, zato imam za potrebno, da navedem nekaj podatkov o delu našega dijaškega društva.

SSD »Merkur« je letos praznovalo skromen jubilej: 5-letnico aktivnosti in je bilo zato letošnje šolsko leto bogato s športnimi srečanji.

13. in 14. novembra je Merkur organiziral troboj moških ekip ESS, gimnazije in idrijske sekcije Kluba goriških študentov. V košarki je presenetljivo zmagala ekipa ESS z zmago nad gimnazijo z 89:67 in nad študenti s 65:61. Študenti so bili prvi v šahu in namiznem tenisu, gimnazija pa v malem rokometu. V streljanju je pripadlo prvo mesto ESS. V skupni oceni so zmagali študenti z 270 točkami pred gimnazijo z 230 in ESS z 220 točkami. Zenske so tekmoval v odbojki in v igri med dvema ognjema.

21. nov. se je Merkur pomeril s študenti v rokometu. Zgodilo se je tisto, česar ni nihče pričakoval: Merkurjevci so premagali stare ase s 25:23.

V novembru je bil tudi turnir v malem rokometu s sodelovanjem 8 ekip. ESS je pokazala popolno premoč in ni zgubila nobene tekme, razlika v golih pa je bila 38:11.

10. januarja je Merkur gostoval v Tolminu, kjer je v namiznem tenisu zmagal s 7:2. Igrali so Gnezda, Troha in Vončina.

Klubskih prvenstev v smučanju in streljanju se je udeležilo 30 tekmovalcev. Pri mladincih je v smučanju postal prvak Milan Jurjavčič, pri mladinkah pa Angela Eržen. V streljanju je bil prvi Rupnik pred Rejcem in Goslarjem. Sicer pa so naši strelci pokazali pravo vrednost na tekmovanju za prehodni pokal heroja Mihevcva, kjer so bili med 11 ekipami drugi.

Na okrajnem srednješolskem prvenstvu v smučanju na Lokvah 2. februarja je naša gimnazija dosegla nekaj odličnih uspehov, med ekipami pa je bil Merkur tretji.

V januarju in februarju je bil v telovadnici osnovne šole turnir v košarki, kjer je s petimi zmagami dosegel prvo mesto 4. razred ESS. Srečko Gnezda je zabil 218 košev.

V marcu je Merkur organiziral prvenstvo v namiznem tenisu, na katerem je sodelovalo 32 igralcev. Zmagal je Miloš Poljanšek pred Jerebom in Vončino.

11. aprila se je Merkur pomeril v Tolminu s Partizanom, vendar je doživel poraz s 47:52.

20. aprila se je Merkur pomeril z ljubljansko filozofsko fakulteto. V košarki so zmagali gostje z 41:39 in prav tako tudi v šahu s 3:1, v malem rokometu pa so zmagali domači kar z 12:0.

V maju je tekmovanje v nogometu občinske lige prineslo Merkurju zopet lep uspeh: razočaral je samo v tekmi proti mestu z 1:1, proti RZS je dosegel 2:2, proti industriji pa zmago z 1:0 ter je za sedaj s točko prednosti na prvem mestu.

Naj končam: naša mladina si želi več sodelovanja in predvsem več tehnično-strokovne pomoči. Šolska društva so temelj nadaljnega razvoja telesne vzgoje. Skrb za njihov pravilni razvoj pa je stvar Občinske zveze za telesno vzgojo.

Silvij Jereb

POROČILO FINANČNEGA POSLOVANJA »IDRIJSKIH RAZGLEDOV«

D o h o d k i :	v letu 1964
1. Narončiki	din 142.605
2. Reklamni oglasi	din 495.000
3. Dotacija občine	din 100.000
4. Prispevek muzeja	din 197.861
Skupaj	din 935.466
I z d a t k i :	
1. Tiskarna	din 815.740
2. Avtorski honorarji	din 107.100
3. Poštšina	din 12.626
Skupaj	din 935.466